

ГЕНДЕРНО-ПРАВОВА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

УДК 351.746.1:316.346.2(477)

DOI : 10.12958/2227-2747-2021-2(177)-35-46

Хайруліна Наїля Фаритівна,

кандидат філологічних наук, викладач кафедри іноземних мов
Луганського державного університету внутрішніх справ

імені Е. О. Дідоренка,

м. Северодонецьк, Україна

nailiakhairulina@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3983-3627>

Дубова Ганна Вікторівна,

старший викладач кафедри іноземних мов

Луганського державного університету внутрішніх справ

імені Е. О. Дідоренка,

м. Северодонецьк, Україна

avdubova@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-3561-1210>

Для цитування: Хайруліна Н. Ф., Дубова Г. В. Гендерно-правова культура майбутніх фахівців правоохоронних органів. *Освіта та педагогічна наука*. 2021. № 2 (177). С. 35–46.

References (стандарт APA): Khairulina, N., & Dubova, H. (2021). Dydaktychni zasoby muzeinoi pedahohiky yak element formuvannia novoho osvitnoho prostoru [Gender and Law Culture of Future Law Enforcement Specialists]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, 2 (177), 35–46 [in Ukrainian].

Постановка проблеми. У пошуках ресурсів для розвитку країни ми маємо дбати про забезпечення гендерної рівності, надання можливостей жінкам нарівні з чоловіками (поки що саме порівняно з чоловіками, адже в більшості сфер досі спостерігається нерівність можливостей) користуватися своїми правами та іншими благами. Забезпечення гендерної рівності є серйозним ресурсом економічного й соціального розвитку та безпеки, який в Україні поки що використовується недостатньо.

Останнім часом вирішення питання нормативно-правового забезпечення формування та реалізації державної політики в галузі забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні варті особливої уваги. Для майбутніх фахівців правоохоронних органів формування гендерно-правової культури має вирішальне значення

у зв'язку з метою підготовки кваліфікованого, компетентного й культурного фахівця, чия діяльність здійснюється на основі дотримання та поваги прав і свобод людини та громадянина.

Аналіз актуальних досліджень. Поняття «гендерна культура» стало предметом міждисциплінарного вивчення. Так, різноманітні підходи щодо його визначення знаходимо в працях філософів (Грицай, 2018), Т. Фулей (Фулей, 2010) та ін.); правознавців (Н. Оніщенко, Н. Пархоменко); соціологів (О. Іващенко, О. Лободинська (Іващенко, Лободинська, 2013)). До проблеми її формування звертаються педагоги і психологи (Т. Говорун (Говорун, Кікінежді, 2011), О. Ільченко (Ільченко, 2011), В. Кравець (Кравець, 2003), П. Терзі (Терзі, 2007)) та ін.

Науковою базою запропонованої розвідки є аналітичні праці, наукові огляди та фундаментальні монографічні студії, націлені на застосування гендерного підходу, у яких опрацьовано історико-педагогічний матеріал широкого діапазону (В. Кравець (Кравець, 2003), вивчаються методологічні засади (О. Ільченко (Ільченко, 2011), Дж. Грей (Gray, 2012)); умови гендерної соціалізації (О. Іващенко (Іващенко, Лободинська, 2013), М. М. Янгер та М. Веррінгтон (Younger, Warrington, 2007).

Мета статті – висвітлити семіотичну природу гендерно-правової культури, проаналізувати це явище як психолого-педагогічну проблему.

Методологія та методи дослідження. Вихідними положеннями для виокремлення цієї педагогічної умови є освітні стандарти, зміст освітньо-професійних програм підготовки поліцейських відповідних спеціальностей (081 «Право», 262 «Правоохоронна діяльність»); сучасні підходи до правоохоронної освіти та її принципи; психолого-педагогічні складники освітнього процесу (мета, зміст, ме-

тоди та форми організації навчання), яка була розглянута нами в контексті системного, особистісно зорієнтованого та акмеологічного підходів до професійної підготовки фахівців. Урахування положень системного підходу дозволяє розглядати формування професійно важливих якостей як особистісних характеристик поліцейського на основі принципів: системності, відповідно до якого їх формування має всі ознаки системи та цілісності, а сама система підготовки поліцейських є підсистемою вищих рівнів (суспільства, природи тощо). Особливого значення для дослідження гендерно-правової культури набуває системний метод, що зумовлений, передусім, системністю права як явища. Додатковими методами, що використані в дослідженні, є: філософський, заснований на світоглядно-ідейних принципах щодо опанування понять «стать», «гендер», «культура»; спеціально-юридичний, що має на меті процес та ймовірні стадії становлення гендерно-правової культури саме майбутніх правоохоронців; загальнонауковий, націлений на глибше сприйняття педагогіки та права.

Виклад основного матеріалу. Специфіка поняття «гендерна культура» характеризується своєю синтетичністю. Особливість цього феномену полягає в синтезі двох понять – «гендер» і «культура», серед яких дефініцію «гендер» вважаємо ключовою. Тому необхідним є детальніший розгляд обох понять.

Термін «гендер» (від англ. *gender* – рід, стать) відображає рівень розвитку громадських статево-рольових відносин і перекладається як «соціальна стать» або «соціальні відносини статі» на відміну від біологічної статі (*sex*). У сучасних умовах «гендер» є найважливішим складником і системною характеристикою громадського устрою, оскільки торкається базисних пластів владно-статусних відносин у сфе-

рі політики і культури (Словник гендерних термінів, 2016, с. 29). Поняття «гендер», на відміну від поняття «стать», акцентує увагу не на природних, а на соціально-психологічних і культурологічних характеристиках соціалізації чоловіків і жінок (Царенко, 2015, с. 111).

Дослідники по-різному трактують поняття «гендер»: сукупність професійних і особистісних якостей чоловіків і жінок; відносини субординації між біологічними статями в суспільстві (Education. Gender equality, 2010); набір соціальних ролей і стереотипів оцінки їхньої відповідності; процес освоєння особистістю соціальних моделей поведінки (Kikinezhdi, Kiz, Shulha, 2019, p. 145) тощо. Водночас відзначається наявність двох необхідних суб'єктів формування феномену «гендер». Передусім це соціум, який прагне до вибудовування чіткої структури ролей, яка формує соціально-культурні стереотипи таким чином, що обмежує поле діяльності за критерієм статевої приналежності. Тут позитивною трансформацією є розуміння гендеру як динамічної, культурологічної та соціальної характеристики, яка дозволяє змінити соціальний фокус для досягнення більш гармонійної моделі відносин. Іншим аспектом у процесі формування соціального феномену гендеру є сама особистість, що виявляє волю в прагненні позбутися від нав'язаних суспільством стереотипів, соціальної ролі. Відтак, у межах дослідження поняття «гендер» розглядаємо як один з основних показників соціальної структури суспільства. Цей критерій сприяє набуттю особистістю соціально-рольового статусу, що дозволяє визначати її можливості в освіті, майбутній професійній діяльності та в інших суспільних сферах.

Поняття «культура» має дуже багато визначень залежно від сфери людської життєдіяльності. З великою часткою ви-

значеності встановлена її залежність не лише від розуміння теоретико-пізнавальних і методологічних причин її еволюції, а й від соціального і професійного світогляду науковців. Тому окреслимо три тенденції, що характеризують культуру як: сукупність матеріальних і духовних цінностей; специфічний спосіб людської діяльності; процес творчої самореалізації сутнісних сил особистості. Культура в широкому сенсі розуміється як «рівень розвитку чого-небудь» (DeFrancisco, Palczewski, McGeough, 2014, p. 307). Культура постає виявом людської суб'єктивності й об'єктивності (характеру, компетентностей, знань, умінь і навичок). У контексті нашого дискурсу будемо розглядати культуру як сукупність громадських і духовних досягнень особистості.

Відтак, можемо стверджувати, що гендерна культура є одним з основних елементів культури як соціального феномену. Це поняття саме по собі є складним, оскільки охоплює політико-правовий, освітній, побутовий, економічний, історичний та багато інших аспектів. Очевидно, що основним суб'єктом розвитку гендерної культури є система освіти як інститут, у якому процес гендерної соціалізації може мати цілеспрямований характер. Як частина культурної системи суспільства гендерна культура охоплює почуттєві конструкти, подібні цінностям і ідеалам, пов'язаним з гендерними відносинами.

У широкому розумінні гендерна культура є семіотичною системою громадського регулювання відносин між статями, ціннісно-усвідомленою сукупністю правил і норм соціальної взаємодії індивідів згідно зі своєю статевою приналежністю, яка втілена в принципах, нормах і традиціях суспільної життєдіяльності. У вузькому сенсі гендерна культура є індивідуально-особистісною характеристикою індивіда, частиною загальної

культури суб'єкта суспільних відносин, що відображає його компетентність у сфері міжстатевого спілкування, світоглядні позиції, специфічні ціннісні орієнтації та моделі поведінки. Залежно від індивідуальної гендерної картини світу формується гендерна культура особистості патріархального (домінантно-чоловічого) чи егалітарного (від фр. *egalite* – рівність) типів (Фулей, 2010).

Саме тому в цьому контексті цілком актуальним є звернення до дослідження питань формування гендерно-правової культури в майбутніх фахівців правоохоронних органів.

У визначенні поняття «гендерна культура майбутніх фахівців правоохоронних органів» ураховано такі методичні передумови:

- гендерна культура – це реальність, що задається історичним, економічним, політичним і соціальним розвитком суспільства;
- гендерна культура є відображенням загальної культури, яка переноситься на поле правоохоронної діяльності;
- вияв гендерної культури зумовлений громадянською позицією особистості, свободою від стереотипного мислення, толерантним ставленням до людей, власним соціальним досвідом.

Гендерна культура майбутніх фахівців правоохоронних органів як професійно-особистісна якість з позицій гендерного підходу передбачає здатність, звернену до внутрішнього світу майбутніх правоохоронців, що забезпечує їхню готовність до спілкування з різностатевими людьми, засновану на взаємній довірі, психологізації та інтимізації гендерних взаємин з акцентом на взаєморозуміння. В основі гендерної культури майбутніх фахівців правоохоронних органів є

сукупність соціально значущих знань, навичок, умінь і компетентностей статево-рольової взаємодії правоохоронців у професійному середовищі, що відображає міру сформованості необхідних морально-етичних якостей, вироблені практикою світоглядні цінності, що характеризують ставлення до чоловіків і жінок як до суб'єктів соціальної взаємодії.

Отже, гендерна культура фіксує увагу на наявності в майбутніх фахівців правоохоронних органів моральних знань, гендерного мислення, здатності порівнювати власні дії з моральними принципами, дотримуючись основ професійної культури з урахуванням міжгендерної взаємодії. Тобто це не лише спосіб регулювання міжстатевих відносин, а й ставлення до форм спільного життя, що сприяє позитивному сприйняттю гендерних взаємин і творчого перетворення дійсності.

Робота в правоохоронних органах визнана однією з найбільш маскулітних професій у світі (Д. Локвуд (Lockwood, Prohaska, 2015, p. 79). Хоча сучасна поліція починає усвідомлювати необхідність жіночих підходів до успішної реалізації правоохоронної діяльності, маскулітність продовжує домінувати в цій сфері. Поняття «маскулітності» у своїй гегемонічній формі перегукується із збереженням традиційних чоловічих характеристик, які виявляються через агресію, силу, домінування, насильство, «досягнуті в грі соціальні сили, що виходить за межі змагань з грубою владою в організації, приватному житті та культурному процесі» (Ganguli, Hausmann, Viarengo, 2020). Протягом довгого часу правоохоронна діяльність уважалася чоловічою роботою, де маскулінізовані риси підтримуються, цінуються та заохочуються. Так, М. Сільвестрі (Silvestri, 2017) визнає «чоловічий шовінізм» та культ маскулітності як домінантний у професійній культурі по-

ліції. Маскулінність домінує і в професійній підготовці майбутніх фахівців правоохоронних органів, оскільки робота в поліції є майже синонімом чоловічої діяльності.

У всьому світі представництво жінок у поліцейських установах є низьким, що робить поліцейську діяльність дуже гендерною, наприклад, в Англії жінки становлять лише 28% поліцейських (BAWP. (Британська асоціація жінок у роботі з поліцією), 12,5% у Сполучених Штатах Америки, 10% у Нігерії та 26% у Гані (Statista, 2017). Дослідники-феміністи стверджують, що етіологія домінування чоловіків залежить від патріархальної структури суспільства, яка побудована на перевазі чоловіків, підпорядкуванні жінок, стереотипних ролях та очікуваннях, включаючи професії. Щодо поліції, постійний наголос на «мужності» як ідеальній рисі поліцейського є гегемонічним інструментом для підтримки чоловічої влади та домінування. Чоловіча культура поліції посилює негативні гендерні стереотипи, що, як наслідок, впливає на те, як вони сприймають та реагують на гендерні злочини. Незважаючи на все це, поліція відіграє вирішальну роль у зміні соціальної репутації та принизливому ставленні до жінок через їхні правоохоронні повноваження.

Саме тому в сучасних реаліях професійної підготовки майбутніх фахівців правоохоронних органів істотним стає посилення гендерної та правової ролі підготовки студентів, що актуалізує необхідність формування в них гендерно-правової культури, яка є специфічною інтегрованою якістю особистості, що відображає готовність до здійснення правоохоронної діяльності на основі гендерних та правових норм і принципів.

Оскільки донині не існує визначення понять «гендерно-правова культура» та «гендерно-правова підготовка майбут-

ніх фахівців правоохоронних органів», тому розглянемо спершу окремо гендерні та правові аспекти підготовки майбутніх фахівців правоохоронних органів, а далі встановимо «точки» їхнього перетину, синтезу та взаємозв'язку.

Фахівці правоохоронних органів є представниками виконавчої влади, які безпосередньо вступають у контакт з громадянами та володіють широким спектром правових повноважень, оскільки на них покладаються завдання з охорони та захисту прав громадян. Правоохоронна діяльність є специфічною професійною діяльністю, особливим видом державної служби, законодавчо регульованою, для якої характерно те, що на майбутніх фахівців правоохоронних органів покладаються обов'язки із забезпечення правопорядку в країні. Саме від зазначених співробітників суспільство чекає чесно-го, сумлінного виконання посадових обов'язків. Високий професіоналізм, що поєднується з належним моральним вихованням, на сучасному етапі є метою держави. З огляду на це величезне значення має їхня правова підготовка, зокрема, рівень правової культури. Лише безпосереднє вирішення правових завдань, щоденне зіткнення з правовими явищами забезпечує формування професійного рівня правової культури. Цій культурі властива більш висока міра знання й розуміння правових явищ у відповідній галузі професійної діяльності.

Правова культура нині вимагає від фахівців правоохоронних органів певного рівня правосвідомості, знання законодавчих норм і юридичної практики, які формують систему ціннісних орієнтацій особистості в правовій сфері. Здійснення правоохоронної діяльності в Україні передбачає знання основних законодавчих документів, які її регламентують, а також уміння застосовувати ці знання в практичних ситуаціях.

Актуалізується це завдання й тим, що правоохоронні органи покликані сприяти зміцненню законності і правопорядку, попередженню та викоріненню злочинності, охороні інтересів суспільства, прав і свобод громадян, вихованню громадян в дусі неухильного дотримання Конституції та інших законів, поваги до правил співжиття (Горська, 2016). Однак щорічна статистика зареєстрованих посадових злочинів і правопорушень має тенденцію до збільшення (Дьордай, 2018). Тому в межах дослідження доцільно приділити значну увагу розгляду й аналізу феномену «правова культура», спираючись на наукові пошуки відомих філософів, правознавців, юристів, соціологів і педагогів.

Правову культуру вивчали й продовжують вивчати багато дослідників у різних напрямках: роль і значення правової культури для загальнолюдської культури й освіти (Д. Нелкен (Nelken, 2012, р. 260)) та ін.; правова культура як сукупність цінностей правової сфери (О. Бондарев, В. Бутенко, Р. Гавісон та ін.); правова культура як комплекс елементів, що належать до сфери права (Д. Хаммер (D. Hummer) та Н. Махеш (N. Mahesh)); правова культура як спосіб діяльності і правової роботи (Р. Шай, С. Янг (S. Young) та ін.); взаємозв'язок правової культури і правової свідомості (А. Овчиннікова, О. Чайнах-Зайнаб (O. Jainah-Zainab) та ін.). Діапазон уявлень щодо змісту та сутності поняття «правова культура» досить широкий, що, на нашу думку, пов'язано з неоднозначним розумінням дефініцій «культура» і «право»; практично розмитими межами між правовою культурою і культурою загалом; між правовою культурою і правовою свідомістю. Відзначимо, що пошук педагогічної інтерпретації визначення поняття «правова культура майбутніх фахівців правоохоронних органів» вимагає розгляду цієї дефініції в

логічній послідовності взаємозалежних наукових категорій – «правова культура суспільства», «правова свідомість», «правова культура майбутніх фахівців правоохоронних органів».

Представники напряму, що вивчають правову культуру суспільства і соціальних груп, акцентують увагу на адаптаційній функції культури, яка пов'язана із самозбереженням і розвитком суспільства. Розглядаючи правову культуру особистості, увагу фіксують на особистості як суб'єкті діяльності і спілкування, її творчій активності й самовдосконаленні. Р. Гавісон (R. Gavison) зазначає, що якщо говорити про правову культуру загалом, то вона в сучасному суспільстві є невід'ємною частиною загальної культури народу й відображає рівень розвитку та менталітет народу. Формування правової культури – це процес не відокремлений, і розвиватися окремо від розвитку інших видів культури (політичної, моральної, естетичної) не може. Зазначимо й той факт, що правова культура відображає і суб'єктивні сторони правової поведінки особистості, і матеріалізацію ідей, почуттів, уявлень як усвідомленої необхідності та внутрішньої потреби. Правова культура, будучи показником правової державності, визначає правові цінності, результати досягнення суспільства в правовій сфері, юридичній теорії.

За визначенням О. Бондарєва, правова культура суспільства є системою правових культур усіх суб'єктів правового життя цього суспільства, структуру якої становлять правореалізаційна (правова культура всіх правових суб'єктів, які беруть участь у застосуванні й реалізації встановлених законодавчих норм) і правотворча (правотворча культура суб'єктів правової взаємодії) підсистеми.

Також актуальною, на нашу думку, є формулювання правової культури сус-

пільства Д. Нелкена (D. Nelken), який вважає, що ця категорія є одним із видів суспільної культури, характеризує певний рівень правосвідомості, законодавчої та юридичної практики суспільства, які поєднують соціальні досягнення юридичної думки (Nelken, 2014, p. 260).

Отже, правова культура суспільства детермінована рівнем правосвідомості і правової соціальної активності громадян, мірою ефективності юридичних норм, що прямо залежать від рівня розвитку правової науки; правочинності законодавчої сфери; роботи правозастосовних та правоохоронних служб, а також рівня правової освіти – правової культури особистості. Тим самим правова культура суспільства є основою для формування правової активності, забезпечує її правову соціалізацію, гарантуючи соціальну стабільність. Загалом правова культура суспільства є стабілізуючим чинником і прямо впливає на процеси формування правової культури особистості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На підставі проведених досліджень відзначимо, що гендерно-правова культура майбутніх фахівців правоохоронних органів повинна охоплювати: знання законодавства України, зокрема й гендерного законодавства, можливості його застосування на практиці; усвідомлення значущості забезпечення та охорони прав і свобод громадян на основі гендерної рівності; переконаність у необхідності й соціальній корисності законів, цінності права як міри свободи і справедливості (Caramini, Margenin, 2015, p. 10). Окрім того, кожен співробітник правоохоронних органів зобов'язаний уміти користуватися правовими інструментами – законами й іншими нормативними правовими актами (Федоренко, 2019). І, безумовно, визначальним є факт, що майбутні фахівці правоохоронних органів як служителі за-

кону зобов'язані чесно виконувати власний морально-правовий обов'язок з урахуванням принципів недопущення гендерної дискримінації, постійно підвищувати власну гендерно-правову культуру й отримувати правові знання шляхом вивчення останніх досягнень теоретичної і практичної юриспруденції.

Гендерно-правова культура майбутніх фахівців правоохоронних органів як цілісна особистісна якість інтегрує уявлення щодо сутності та специфіки нормативно-правових основ, які юридично регламентують процес захисту прав і свобод людей, незалежно від гендерного статусу; сукупність внутрішніх регуляторів правової антидискримінаційної поведінки в умовах правоохоронної діяльності, що охоплюють навички адекватної гендерно-правової самооцінки, критичного гендерно-правового мислення; готовність до прийняття самостійних правових рішень у проблемних ситуаціях гендерного характеру.

Отже, гендерно-правова культура майбутніх фахівців правоохоронних органів – це інтегральна якість особистості, детермінована специфікою правоохоронної діяльності, що відображає комплексні знання щодо сутності і правового регулювання гендерних аспектів у чинному українському законодавстві та готовність у подальшому забезпечувати функціонування гендерно чутливих практик і принципів недопущення дискримінації в правоохоронній діяльності на основі правових установок, дотримання посадових обов'язків.

Формування гендерно-правової культури майбутніх фахівців правоохоронних органів передбачає організацію освітнього процесу, спрямованого на формування в курсантів світогляду, заснованого на повазі до прав людини та недопущення проявів гендерної дискримінації, опанування знаннями та вміннями, спрямованими на реальне забезпе-

чення гендерної рівності в здійсненні правоохоронної діяльності, а також інструментами, необхідними для вирішення нагальних проблем у сфері прав людини.

Перспективним напрямом є практична перевірка ефективності формування гендерно-правової культури, з метою розвитку професійно важливих якостей курсантів під час навчання в закладі вищої освіти із специфічними умовами навчання.

Література

Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерні упередження: рівність у дискримінації чи заклик до паритету статей. *Людина і світова глобалізація: перспективи та межі розвитку*: монографія колективу авторів / наук. ред. Т. І. Власова. Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2011. С. 115–126.

Горська М. О. Особливості професійного навчання поліцейських у сучасних умовах. *Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України*: зб. Міжнар. наук.-практ. конф. Харків: ХНУВС, 2016. С. 116–120.

Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. 560 с.

Дьордяй В. І. Причини та умови вчинення кримінальних правопорушень поліцейськими після реформування (кримінологічний аспект). *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення*. 2018. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/9726>.

Іващенко О. В., Лободинська О. М. Гендерна сегрегація чи гендерна асиметрія на ринку праці: теоретичні засади та емпіричні прояви при працевлаштуванні в Україні. *Ukr. Socium*. 2013. № 1(44). С. 43–62.

Ільченко О. Гендерний підхід як нова методологія наукових досліджень в

галузі педагогіки: генеза розвитку. *Педагогічні науки*. 2011. Вип. 17. С. 22–30.

Кравець В. Гендерна педагогіка: навч. посіб. Тернопіль, 2003. 416 с.

Основи теорії гендеру: юридичні, політологічні, філософські, педагогічні, лінгвістичні та культурологічні засади: монографія / кол. авт.; ред. Л. Р. Наливайко, І. О. Грицай. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. 348 с.

Словник гендерних термінів / уклад. З. В. Шевченко. Черкаси: Видавця Чабаненко Ю., 2016. 336 с.

Терзі П. П. Формування гендерної культури студентів вищих технічних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2007. 236 с.

Федоренко О. Сутність і складові професійної культури працівників правоохоронних органів. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2019. Вип. 4. URL: <http://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedvisnyk/article/view/251/252>.

Фулей Т. І. Основи гендерної рівності: навч.-метод. посіб. для суддів. Київ: Тютюкін, 2010. 240 с.

Царенко І. О. Гендерна політика у сфері вищої освіти: проблеми нерівності та шляхи їх вирішення. *Економіка: реалії часу*. 2015. Вип. 3. С. 110–117.

Caparini M., Marenin O. Reflections on Policing in Post-Communist Europe. *The Journal of Power Institutions in Post-Soviet Societies*. 2015. Vol. 2. P. 9–17.

DeFrancisco V. P., Palczewski C. H., McGeough D. D. Gender in communication: A critical introduction. 2-nd ed., Sage, California, 2014. 500 p.

Education. Gender equality. Tip Sheets. Canadian International Development Agency: Quebec, Canada, June, 2010.

Ganguli I. R., Hausmann M., Viarengo M. Gender Differences in Profes-

sional Career Dynamics: New Evidence from a Global Law Firm. Harvard CID Faculty Working Paper. 2020. № 378.

Gray J. Men are from Mars, Women are from Venus: A Practical Guide for Improving Communication and Getting What You Want in Your Relationships. New York: HarperCollins, 2012. 326 p.

Kikinezhdi O., Kiz O., Shulha I. Gender-Sensitive University as a Subject of Social Interaction in the Territorial Community. *Social Work and Education*. 2019. Vol. 6. No. 2. Pp. 144–153.

Lockwood D., Prohaska A. Police officer gender and attitudes toward intimate partner violence: How policy can eliminate stereotypes. *International Journal of Criminal Justice Sciences*. 2015. Vol. 10 (1). P. 77–90.

Nelken D. Thinking about legal culture. *Asian journal of law and society*. 2014. № 1 (2). P. 255–274.

Silvestri M. Police culture and gender: Revisiting the «cult of masculinity». *Policing (Oxford)*. 2017. Vol. 11 (3). P. 289–300.

Statista. Gender distribution of full-time law enforcement employees in the United States in 2017. URL: <https://www.statista.com/statistics/195324/gender-distribution-of-full-time-law-enforcement-employees-in-the-us/>

Younger M., Warrington M. Closing the gender gap? Discourse: Studies. URL: <http://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/ped-visnyk/article/view/251/252>.

References

Hovorun, T. V., & Kikinezhdi, O. M. (2011). Genderni uperedzhennia: rivnist u dyskryminatsii chy zaklyk do parytetu statei [Gender Prejudices: Equality in Discrimination or a Call for Gender Parity]. T. I. Vlasova (Eds.). *Liudyna i svitova hlobalizatsiia: perspektyvy ta mezhi rozvytku – Man and Globalization: Prospects and*

Limits of Development. (pp. 115–126). Dnipropetrovsk: Vyd-vo Makovetskyi [in Ukrainian].

Horska, M. O. (2016). Osoblyvosti profesiinoho navchannia politseiskyykh u suchasnykh umovakh [Features of Professional Training of Police Officers in Modern Conditions]. *Osoblyvosti pidhotovky politseiskyykh v umovakh reformuvannia systemy MVS Ukrainy – Peculiarities of Police Training in the Conditions of Reforming the System of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine*. (pp. 116–120). Kharkiv: KhNUVS [in Ukrainian].

Hrytsai, I. O. (2018). Mekhanizm zabezpechennia pryntsyphu gendernoi rivnosti: teoriia ta praktyka [The Mechanism for Ensuring the Principle of Gender Equality: Theory and Practice]. Kyiv: «Khai-Tek Pres» [in Ukrainian].

Dordiia, V. I. (2018). Prychyny ta umovy vchynennia kryminalnykh pravoporushen politseiskymy pislia reformuvannia (kryminolohichnyi aspekt) [Causes and Conditions of Committing Criminal Offenses by Police Officers after the Reform (Criminological Aspect)]. *Kryminolohichna teoriia i praktyka: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy yikh vyrishennia – Criminological Theory and Practice: Experience, Current Problems and Ways to Solve them*. Retrieved from <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/9726> [in Ukrainian].

Ivashchenko, O. V., & Lobodynska, O. M. (2013). Genderna sehrehatsiia chy genderna asymetriia na rynku pratsi: teoretychni zasady ta empyrychni proiavy pry pratsevlashtuvanni v Ukraini [Gender Segregation or Gender Asymmetry in the Labor Market: Theoretical Principles and Empirical Manifestations in Employment In Ukraine]. *Ukr. Socium*, 1(44), 43–62 [in Ukrainian].

Ichenko, O. (2011). Gendernyi pidkhid yak nova metodolohiia naukovykh dos-

lidzhen v haluzi pedahohiky: geneza rozvytku [Gender Approach as a New Research Methodology in the Field of Pedagogy: the Genesis of Development]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical sciences*, 17, 22–30 [in Ukrainian].

Kravets, V. (2003). Genderna pedahohika [Gender Pedagogy]. Ternopil [in Ukrainian].

Nalyvaiko, I. O., & Hrytsai, K. L. (2018). Osnovy teorii genderu: yurydychni, politolohichni, filosofski, pedahohichni, linhvistychni ta kulturolohichni zasady [Fundamentals of Gender Theory: Legal, Political, Philosophical, Pedagogical, Linguistic and Cultural Principles]. Kyiv: «Khay-Tek Pres» [in Ukrainian].

Shevchenko, Z. V. (2016). Slovnyk gendernykh terminiv [Dictionary of Gender Terms]. Cherkasy: Vydavets Chabanenko Yu. [in Ukrainian].

Terzi, P. P. (2007). Formuvannia gendernoi kultury studentiv vyshchykh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv [Formation of Gender Culture of Students of Higher Technical Educational Institutions]. *Candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

Fedorenko, O. (2019). Sutnist i skladovi profesiinoi kultury pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv [The Essence and Components of the Professional Culture of Law Enforcement Officers]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykor-donnoi sluzhby Ukrainy – Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*, 4. Retrieved from <http://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedvisnyk/article/view/251/252> [in Ukrainian].

Fulei, T. I. (2010). Osnovy gendernoi rivnosti [Fundamentals of Gender Equality]. Kyiv: Tiutiukin [in Ukrainian].

Tsarenko, I. O. (2015). Genderna polityka u sferi vyshchoi osvity: problemy nerivnosti ta shliakhy yikh vyrishennia [Gender Policy in Higher Education:

Problems of Inequality and Ways to Solve them]. *Ekonomika: realii chasu – Economy: the realities of time*, 3, 110–117 [in Ukrainian].

Caparini, M., & Marenin, O. (2015). Reflections on Policing in Post-Communist Europe. *The Journal of Power Institutions in Post-Soviet Societies*, 2, 9–17 [in English].

DeFrancisco, V. P., Palczewski, C. H., & McGeough, D. D. (2014). Gender in Communication: a Critical Introduction. 2nd ed. Sage, California [in English].

Education. Gender equality. Tip Sheets. Canadian International Development Agency: Quebec, Canada, June [in English].

Ganguli, I. R., Hausmann, M., & Viarengo, M. (2020). Gender Differences in Professional Career Dynamics: New Evidence from A Global Law Firm. Harvard CID Faculty Working Paper. № 378 [in English].

Gray, J. (2012). Men are from Mars, Women are from Venus: a Practical Guide for Improving Communication and Getting what you Want in your Relationships. New York: HarperCollins [in English].

Kikinezhdi, O., Kiz, O., & Shulha, I. (2019). Gender-Sensitive University As a Subject of Social Interaction in the Territorial Community. *Social Work and Education*, 6 (2) [in English].

Lockwood, D., & Prohaska, A. (2015). Police Officer Gender and Attitudes Toward Intimate Partner Violence: How Policy Can Eliminate Stereotypes. *International Journal of Criminal Justice Sciences*, 10 (1) [in English].

Nelken, D. (2014). Thinking about Legal Culture. *Asian Journal of Law and Society*, 1 (2), 255–274 [in English].

Silvestri, M. (2017). Police Culture and Gender: Revisiting The «Cult of Masculinity». *Policing (Oxford)*, 11 (3), 289–300 [in English].

Statista. (2017). Gender distribution of full-time law enforcement employees in the United States in 2017. Retrieved from <https://www.statista.com/statistics/195324/gender-distribution-of-full-time-law-enforcement-employees-in-the-us/> [in English].

Younger, M., & Warrington, M. (2007). Closing The Gender Gap? Discourse: Studies. Retrieved from <http://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedvisnyk/article/view/251/252> [in English].

Хайруліна Н. Ф., Дубова Г. В. Гендерно-правова культура майбутніх фахівців правоохоронних органів

У статті розглянуто семиотичну природу гендерно-правової культури, сфокусовано увагу на синтетичності цього терміна, надано альтернативні визначення таких понять, як «гендер» і «культура». Висвітлюючи сутність запропонованого терміна із семиотичного погляду, авторки статті наводять приклади основних елементів, що утворюють парадигму гендерно-правової культури. Практичну частину статті присвячено аналізу запропонованого явища як психолого-педагогічної проблеми. Беручи до уваги те, що сучасні умови суспільного розвитку пов'язані з мінливими соціально-економічними і кримінальними ускладненнями, у результаті чого суспільство зацікавлене в ефективності діяльності правоохоронних органів, що функціують на основі законності, гуманізму, гласності, презумпції невинності, стійкості, розмежування повноважень, цілком актуальним є звернення авторок розвідки саме до питань формування гендерно-правової культури в майбутніх фахівців правоохоронних органів.

Аналіз наукової літератури у сфері гендеру та права дав змогу конкретизувати поняття «гендерно-правова культура майбутніх фахівців правоохоронних органів», яку розглянуто як інтегральну

якість особистості, детерміновану специфікою правоохоронної діяльності, що відображає комплексні знання щодо сутності і правового регулювання гендерних аспектів у чинному українському законодавстві та готовність у подальшому забезпечувати функціонування гендерно чутливих практик і принципів недопущення дискримінації в правоохоронній діяльності на основі правових установок, дотримання посадових обов'язків.

Ключові слова: гендер, культура, гендерна рівність, семиотика, право, правоохоронні органи, гендерно-правова культура майбутніх фахівців правоохоронних органів.

Хайруліна Н. Ф., Дубовая А. В. Гендерно-правова культура майбутніх фахівців правоохоронних органів

В статье рассматривается семиотическая природа гендерно-правовой культуры, фокусируется внимание на синтетичности данного термина, предоставляются альтернативные определения таких понятий, как «гендер» и «культура». Раскрывая сущность предложенного понятия с семиотической точки зрения, авторы статьи приводят примеры основных элементов, составляющих парадигму гендерно-правовой культуры. Практическая часть статьи посвящена анализу предложенного явления как психолого-педагогической проблемы. Принимая во внимание то, что современные условия общественного развития связаны с постоянными социально-экономическими и криминальными осложнениями, в результате чего общество заинтересовано в эффективности деятельности правоохранительных органов, функционирующих на основе законности, гуманизма, гласности, презумпции невиновности, устойчивости, разграничение полномочий, вполне акту-

ально обращение авторов статьи именно к вопросам формирования гендерно-правовой культуры у будущих специалистов правоохранительных органов.

Анализ научной литературы в области гендера и права позволил конкретизировать понятие «гендерно-правовая культура будущих специалистов правоохранительных органов», которую рассмотрено как интегральную составляющую личности, детерминированную спецификой правоохранительной деятельности, отражающей комплексные знания о сущности и правового регулирования гендерных аспектов в действующем украинском законодательстве и готовность в дальнейшем обеспечивать функционирование гендерно-чувствительных практик и принципов недопущения дискриминации в правоохранительной деятельности на основе правовых установок и соблюдения должностных обязанностей.

Ключевые слова: гендер, культура, гендерное равенство, семиотика, право, правоохранительные органы, гендерно-правовая культура будущих специалистов правоохранительных органов.

Khairulina N., Dubova H. Gender and Law Culture of Future Law Enforcement Specialists

The article considers the semiotic nature of gender and law culture, focuses on the synthetic nature of this term, and provides alternative definitions of such concepts as «gender» and «culture». Highlighting the essence of the proposed word from

a semiotic perspective, the authors of the article give examples of the main elements that form the paradigm of gender and law culture. The practical part of the article is devoted to analyzing the proposed phenomenon as a psychological and pedagogical problem. Taking into account that modern conditions of social development are associated with changing social and economic, and criminal complications, as a result of which society is interested in the effectiveness of law enforcement agencies operating based on legality, humanism, transparency, the presumption of innocence, resilience, the subject matter of the research is viewed as undeniably topical today.

The analysis of the scientific literature in gender and law made it possible to specify the concept of «gender and law culture of future law enforcement professionals», which, in particular, refers to the issues of forming a gender culture of future law enforcement professionals. It is considered to be an integral quality of personality determined by the specifics of law enforcement, reflecting comprehensive knowledge of the nature and legal regulation of gender aspects in current Ukrainian legislation and readiness to ensure further functioning of gender-sensitive practices and principles of non-discrimination in law enforcement activities based on legal attitudes and compliance with official duties.

Keywords: gender, culture, gender equality, semiotics, law, law enforcement agencies, gender and law culture of future law enforcement specialists.